

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XLI. De Cardinalibus Archypresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium; Ac etiam de eorundem Cardinalium jurisdictione in propriis titulis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

atque jurisdictionem habet cum macellariis, & piscium venditoribus, ac aliis tenentibus apothecas falsamentarias; Et in summa super iis omnibus, quae concernant victualia, eorumque gratiam, adeo ut speciem Tribunalis quoque constituere videatur, eo modo de Annona Praefecto est dictum.

8 Dohanarum Praeses, qui pariter est unus ex Clericis Camerae, atque videtur officium quodammodo annexum Decano, habet cognitionem causarum seu controversiarum quae cadunt super modo solvendi dohanam terrestrem vel maritimam aliasque gabellas, nec cives vel mercatores à Dohanariis, & gabellariis graventur ultra debitum; Sive ubi quaestiones potioritatis vel concursus orientur, ut in Regalium sede, ac alibi habetur *tit. de Regal. disc. 65. cum seqq. & tit. de jurisdic. discurs. 83. ubi de iudice Regalium.*

9 adeo ut dicatur in hac materia Iudex ordinarius primae instantiae, atque ab eo appellatur ad ipsam Camerae; Idque generaliter procedit in omnibus aliis hujusmodi Praefectis seu Praesidibus.

10 Praeses Riparum curam habet eorum quae per flumen vehuntur ad Urbem à partibus mediterraneis vel montanis & propriè illarum mercium quae exonerantur in loco qui nuncupatur Ripetta; Et praesertim, ac generaliter id redolet praefecturam provisionis, & abundantiae Urbis in lignis combustilibus, & in carbonibus, ut pariter occurratur monopolis, & dardanariis quae in hoc genere cadere possunt, nimiumque refert, ut ista cura diligenter adhibeatur, unde propterea habetur iurisdicctio cum mercatoribus lignorum & carbonum, ac etiam cum nautis, & ductoribus currum seu carettae cum quibus ligna vehuntur, aliisque operariis circa idem ministerium.

Adest etiam alter Magistratus Riparum qui vocatur Camerarius qualis esse solet aliquis nobilis civis, vel incola tamquam per Magistratum Populi, cum suo Assessore, de hoc magistratu dicto *disc. 83. de jurisd.*

11 Zecchae Praeses praestitit cussioni monetarum, ne fraudes fiant, apponendo majorem ligam, dum Principis cura esse debet, pro publico commercio, ac populorum sibi subditorum utilitate, ut moneta habeat suum justum valorem, ac propterea sit ubique expendibilis, etiam extra principatum ut in Regalium sede advertitur, *tit. de Regal. disc. 121. & 126. cum seqq.* ideoque jurisdictionem habet cum omnibus iis qui huic ministerio vacant; Nec non super qualitate monetæ jam cussæ, propriæ, & exterae ne impendatur tonsa, vel minoris ponderis, seu falsificata, atque super hoc nimium invigilatur, magnique rigores quando casus contingat, adhibentur & merito.

12 Archivi Praeses habet praesidentiam & curam eorum quae concernunt instrumentorum, & scripturarum conservationem, tam in Urbe, quam in universo Statu ecclesiastico, ut scilicet archivia bene teneantur, & custodiantur, atque in eis ad formam Apostolicarum Constitutionum, & bannimentorum, Notarii exhibeant sumptum instrumentorum, aliarumque scripturarum, atque ad hunc effectum destinari solent visitatores, vel Commissarii; Id autem licet bonum habeat finem, atque proveniat ex bona

causa, producere tamen solet malos effectus, eo modo quo de commissariis spoliatorum vel fabricae superioris insinatum est; Ut in Regno Neapolitano docet praxis illorum visitatorum vel commissariarum, quos deputat Protonotarius, quod sonat in idem.

De aliis autem officiis, quae inter istos Clericos distribuuntur, mentio habita est supra, agendo de Tribunali Camerae, dum non ita redolet speciem Tribunalium in Urbe ut praemissa.

DISC. XLI.

De Cardinalibus Archipresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium; Ac etiam de eorumdem Cardinalium jurisdictione in propriis titulis.

S V M M A R I V M

- 1** DE Archipresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium.
- 2** De jurisdictione Basilicae Lateranensis in omnibus Ecclesiis, & hospitibus sitis in solo Lateranensi.
- 3** De Cardinalibus in eorum titulis.
- 4** De Cardinali Decano in Civitate Velletrina.
- 5** De aliis Cardinalibus Episcopis.
- 6** De Abbate Farfensi, & aliis similibus.
- 7** De stylo Baronum, & Magnatum existentium in Urbe.

IN singulis Basilicis Patriarchalibus, quibus Clerici saeculares inserviunt, nempe S. Joannis in Laterano; S. Petri, & S. Mariae Majoris, adsunt Cardinales Archipresbyteri, qui, ut in materia jurisdictionali habetur, *tit. de jurisdic. disc. 35.* sunt Praelati ordinarii, cum quasi episcopali jurisdictione, cum Canonicis, Beneficiatis, & Clericis, aliisque ministris, & servientibus, cum quibus privatim habent jurisdictionem, & cognitionem omnium causarum civilium, criminalium, & mixtarum, unde propterea eas avocant, à quibuscumque aliis Judicibus, atque ad hunc effectum retinent Vicarium, qui est Praelatus frequentius constitutus in ordine Episcopali, tanquam per speciem illius Vicarii generalis quem habet Episcopus, atque in ulterioribus instantiis, appellationis, vel recursuum, iisdem Archipresbyteri gerere videntur speciem Praefecti Signaturae, deputando Judices, atque in commissione causarum appellationis cognoscendi; an rescribi debeat de appellatione ad utrumque effectum, vel ad devolutivum tantum, adeo ut sint species Tribunalium, ex quibus latius patere videtur illud Archipresbyteri S. Joannis ex jurisdictione quae habetur in omnibus Ecclesiis, vel hospitalibus sitis in solo Lateranensi, cum exemptione à locorum Ordinariis, ut in jurisdictionali sede advertitur, *tit. de jurisdic. disc. 38. & 39.* Nec non quandam ordinariam jurisdictionem habere videntur in collatione aliquorum beneficiorum, ut in eorum sede habetur.

Ordinariorum speciem habent, seu figuram faciunt quoque Cardinales in illis Ecclesiis titularum,

lorum, quæ sint Collegiæ, unde habeant Canonicos, Beneficiatos, Clericos, & servientes, ideoque pariter habent Vicarium generalem, qui Prælatus esse solet, cum eadem cognitione privativa; Cum illis tamen moderationibus respectu Vicarii Urbis, quæ in rerum jurisdictionalium sede insinuatur; *tit. de jurisd. discurs. 34.* Quamvis enim in omnibus titulis eadem sit potestas vel jurisdictio; non tamen idem est effectus ex defectu subiecti.

Tribunalis considerabilis figuram constituit illud, quod regit Cardinalis Decanus per seipsum, vel per ejus Auditorem, ratione Episcopatus Hostiensis, dum habet plenam jurisdictionem, tam in temporalibus, quam in spiritualibus in Veliterna Civitate, occasione appellationum, & recursum à Governatore seu Vicario generali, ita gerendo etiam munus Præfecti Signaturæ super modo committendi; Aliorum etiam quinq; Episcopatum cardinalitiorum jurisdictione est in spiritualibus tantum; Unde propterea non resultat eadem figura, quoniam licet Episcopus Portuensis, qui est Vicedecanus aliquam quoque habeat jurisdictionem in temporalibus, at tamen de facto modica est ex defectu subiecti, ob exiguum numerum incolarum in loco.

Speciem autem Tribunalis, & ad instar constitutæ seu habere videtur ille Cardinalis, qui fit commendatarius Abbatie Farfensis, non solum ob jurisdictionem ordinariam, cum clero, & populo multorum oppidorum existentium intra præfatæ Abbatie limites, sed etiam ob frequentes controversias, quæ cadunt super illorum incolarum bonis, dum omnia sunt emphyteutica, & de directo dominio ejusdem Abbatie, atque ad ipsum Abbatem seu Commendatarium pertinet deputare Judices in omnibus instantiis; Et quando agitur de causis gravibus, deputare solet unum ex Rotæ Auditoribus, unde propterea illæ causæ, quas in Rota disputatas esse probant quamplures decisiones Farfenses, quas in ista emphyteutica materia habemus, ex istius Abbatis vel commendatarii deputatione cognoscuntur; *tit. de feud. disc. 5. 2. & tit. de emphyteuf. disc. 8. & in supplemento.* Ut etiam proportionaliter contingit in plerisque aliis Abbatibus, quæ sunt nullius, & in quibus Cardinales eandem habent jurisdictionem & potestatem, ut præsertim sunt, Abbatie Pontiani, & S. Eusebii, ac etiam Sublaci, & similes, quoniam ob residentiam, quam Abbates, vel Commendatarii habent in Urbe, ita tot Tribunalium figuram facere videntur.

Prout etiam de facto eandem figuram facere videntur aliqui Barones & Magnates, qui castra, & loca jurisdictionalia habeant, dum, cum bene regulato ordine, retinent Auditores, aliosque ministros, atque statutis cujuslibet mensis vel hebdomadæ diebus tenent Congregationes, in quibus audiuntur vassallorum recursum, & quærelæ adversus gravamina, quæ à Governatoribus aliisque inferioribus Judicibus inferantur, quod commendabilem introductionem, & usum redolet.

* * *

* *

DISC. XLII.

De Cardinalibus Protectoribus plurimum piorum locorum; Et de Judicibus, qui per eos deputantur; Ac etiam Protectoribus, & de Generalibus Religionum.

SUMMARIUM.

- 1 **Q**uod in Urbe adsint multa pia loca cum Judicibus particularibus.
- 2 De Iudice Montis pietatis.
- 3 De Iudice Hospitalis Sancti Spiritus in Saxia.
- 4 De aliis Hospitalibus habentibus Iudices particulares.
- 5 De Iudice Societatis Annuntiatae.
- 6 De illo Hospitalis Sancti Sixti.
- 7 De illo Neophitorum.
- 8 De Iudicibus aliorum Conservatoriorum, vel Monasteriorum.
- 9 De Protectoribus Almae Urbis Laurentiana.
- 10 De Protectoribus Cappellarum Sixtinae & Paulinae.
- 11 De Protectoribus Religionum.
- 12 De Generalibus Religionum.
- 13 De Iudice Monasterii Converteriarum Urbis.

Quamplura pia loca, ex Apostolicis indulgentiis reguntur sub protectione Cardinalium, vel sub administratione Prælatorum cum plena jurisdictione in iis, quæ ad ipsa loca, eorumque personas, & bona, pertinent; adeo ut tot Tribunalium speciem seu figuram constituere videantur, cum Iudicibus ac Notariis, quæ omnia difficile est singillatim, ac distincte recensere; Tum ob deficientem notitiam; Tum etiam quia nimiam evagationem, ab aliquo tædio non immunem, id pareret; Quare agendo de notabilioribus.

Hujus naturæ est, præsertim Mons pietatis, qui circa æconomica regitur per nobilium secularium Congregationem, cum præsentia unius Prælati, qui pro moderna praxi, esse solet Thesaurarius generalis, atque habet Cardinalem protectorem, qui deputat Iudicem aliquem Prælatum & frequentius aliquem Rotæ Auditorem, cum cognitione causarum pertinentium ad eundem Montem; Et præsertim super modo solvendi illas pecunias, quæ in ejus banco deponantur, sub aliquo vinculo, vel conditione; Sive ubi, defunctis iis, qui deposita fecerunt, contingat solvi debere hæredibus vel aliis, in quos dispositum fuerit; Vel an mandata Iudicum ordinariorum super consignatione pecuniarum exequi debeant; Idemque respectu pignorum ac aliarum contingentiarum: Nec non respectu ministrorum & operatorum ejusdem Montis tam circa administrationem banci, quam etiam circa custodiam pignorum de hoc Monte pietatis Urbis ejusque regimine & Iudice habetur sub *tit. de tutor. & administrator. disc. 1. §. tit. de credito disc. 67. de testam. disc. 40. tit. de Miscellan. Ecclesiast. disc. 36.*

Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, quod administratur per aliquos Religiosos illius ordinis, qui figuram faciunt clericorum secularium,

cum